

AKATEMIA, POLITIIKKA, PRESIDENTINVAALIT, PUOLUEET

Voiko uusi presidentti hyödyntää tarjolla olevaa kansansuosiota?

Presidentti nauttii Suomessa poikkeuksellisen suurta suosiota. Presidentti-instituution luonne ja kansan mielikuvat presidentin roolista ovat ylläpitäneet suosiota ja suojelleet kulloistakin presidenttiä. Miten on jatkossa, kysyvät tutkija Maarika Kujanen ja professori Tapio Raunio Tampereen yliopistosta. VAPAA LUKUOIKEUS

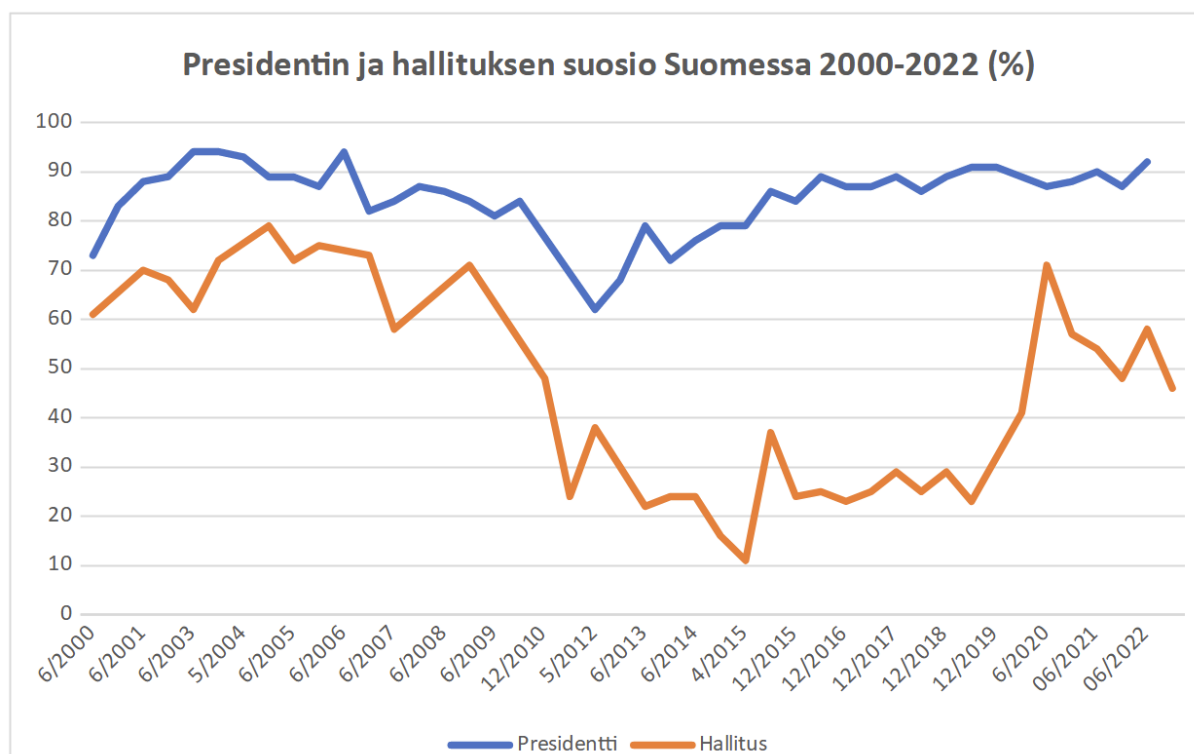
Maarika Kujanen, Tapio Raunio Tampereen yliopisto 28.1.2024 22:19

Maarika Kujanen ja Tapio Raunio: "Osa presidentti-instituution sisäänrakennetusta suosiosta todennäköisesti siirtyy perintönä seuraavalle presidentille."

Suomalaiset luottavat presidentti-instituution enemmän kuin hallitukseen, eduskuntaan, poliittisiin puolueisiin ja poliitikkoihin.

Hallituksen suosio on ollut selkeästi alhaisempaa ja vaihdellut enemmän. Tämä selviää esimerkiksi Helsingin Sanomien kannatusmittauskyselyistä, joissa on kysytty kansalaisten arviota presidentin ja hallituksen suoriutumisesta tehtävissään.

Lähde: HS-gallup (puuttuvia havaintoja esim. vuodelta 2011), kuvio: Maarika Kujanen.

Suomi ei kuitenkaan ole poikkeustapaus. Useimmissa vastaavissa järjestelmissä juuri presidenttiin luotetaan poliittisista instituutioista eniten.

Presidentin poikkeuksellinen kansansuosio heijastuu niin presidentinvaalien ympärillä käytäviin keskusteluihin kuin seuraavan presidentin toimintaan.

Mikä kasvattaa presidentin suosiota?

Kansainvälisessä vertailevassa tutkimuksessa on havaittu, että presidentin heikot valtaoikeudet voivat osaltaan selittää presidentin korkeampaa suosiota.

Presidentin ei tarvitse ottaa kantaa päivänpolitiikan kiperiin kysymyksiin. Ne kuuluvat hallituksen toimivaltaan. Kritiikki kansalaisten arkea suoraan koskettavista poliittisista linjauksista ja päätöksistä kohdistuu näin ollen ensisijaisesti hallitukseen ja pääministeriin.

Vahvan presidentin järjestelmissä presidentin valta ulottuu myös sisäpolitiikkaan kuten talouteen ja työllisyyspolitiikkaan. Tämä voi kuitenkin heijastua negatiivisesti presidentin suosioon.

Tuttuja ilmiöitä presidentin suosion taustalla ovat lisäksi ”kuherruskuukausi” (honeymoon) heti kauden alussa sekä kansan kerääntyminen ”lipun ympärille” kriisiaikoina (rally around the flag).

”Presidentin suosiolla on tapana laskea ajan myötä mutta nousta hieman ennen kauden loppua.”

Useimmiten presidentin suosio kuitenkin laskee ajan myötä ja taas nousee hieman ennen kauden loppua. Syklit presidentin suosiossa vaikuttavat kuitenkin erityisesti presidenttijohtoisissa tai muuten valtaoikeuksiltaan vahvemman presidentin järjestelmissä kuten Yhdysvalloissa tai Ranskassa.

Presidentin suosio tuntuu Suomessa olevan niin vakaalla tasolla, että selkeitä muutoksia on vaikea havaita. **Sauli Niinistön** suosio on kuitenkin tasaisesti kivunnut ylöspäin kauden edetessä.

Presidentin suosio voisi laskea, mikäli tehtävään valittaisiin voimakkaasti mielipiteitä jakava henkilö tai mikäli presidentti kautensa aikana tekisi toistuvasti selkeitä virheitä. Toistaiseksi näin ei meillä ole käynyt.

Äänestämmekö instituutiota vai henkilöä?

Kummasta presidentin suosiossa on kyse: instituution luonteesta vai henkilöstä?

Kysymystä voi lähestyä diffuusin ja spesifin tuen näkökulmasta. Diffuusi tuki kohdistuu poliittisiin instituutioihin ja siihen, mitä ne edustavat. Spesifi tuki kohdistuu poliittisiin toimijoihin ja siihen, millaisena heidän toimintansa nähdään.

Erityisesti diffuusi tuki on tärkeä tekijä poliittisen järjestelmän toimivuuden kannalta. Spesifi tuki voi vaihdella enemmän.

Presidentin kohdalla kyse on todennäköisesti molemmista. Tehtävän henkilöityneestä luonteesta huolimatta instituution symbolisuus ja erilaiset mielikuvat voivat viitata myös presidentti-instituution kohdistuvaan yleisempään luottamukseen. Silloin eroa instituution ja henkilön välille voi olla vaikea tehdä.

Verrattain pitkän toimikauden vuoksi presidentti-instituution voi myös nähdä edustavan jonkinlaista vakautta tai jatkuvuutta – samalla kun pääministerit ja hallitukset vaihtuvat.

Kansa ja päättäjät eri linjoilla valtaoikeuksista

Presidentin tärkein perustuslaillinen valtaoikeus on ulkopolitiikan johtaminen yhteistoiminnassa hallituksen kanssa. Pääasiallisina kanavina ovat presidentin ja

hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan yhteiskokoukset (TP-UTVA) sekä kahdenväliset tapaamiset varsinkin pääministerin kanssa.

Kyselytutkimusten mukaan kansalaiset ovat joko tyytyväisiä presidentin valtaoikeuksiin tai haluaisivat kasvattaa niitä. Harva toivoo presidentin valtaoikeuksien heikentämistä suhteessa eduskuntaan ja hallitukseen. Ulkopoliitikassa presidentin toivotaan olevan jatkossakin vahva toimija. Presidentin nauttima kansansuosio heijastuu näin julkiseen mielipiteeseen vallanjaosta.

”Presidentin valtaoikeuksia on viime vuosikymmeninä pelkästään heikennetty.”

Päätöksentekijöiden keskuudessa trendi on kuitenkin ollut päinvastainen. Presidentin valtaoikeuksia on viime vuosikymmeninä pelkästään heikennetty.

Muutos alkoi 1980-luvulla ja ja jatkui aina vuoden 2000 perustuslakiuudistukseen sekä sen myöhempään tarkennuksiin. Tähän myötävaikuttivat niin presidentti **Urho Kekkonen** pitkä toimikausi ja vahva vallankäyttö kuin Suomen liittyminen Euroopan unioniin. EU-politiikka haluttiin saattaa eduskunnan valvontaan.

Löytyykö ratkaisu arvojohtajuudesta?

Ulkopoliittikan yhteisjohtajuuden lisäksi presidentillä on muitakin perustuslakiin kirjattuja tehtäviä, kuten hallituksen muodollinen nimittäminen, eduskunnan hyväksymien lakien vahvistaminen, rajallinen virkanimitysoikeus sekä puolustusvoimien ylipäällikkyyden.

Samalla presidentille asetetaan rooleja, jotka voivat johtaa hankauksiin hallituksen ja eduskunnan kesken. Mediassa presidentti näyttää usein arvojohtajana. Myös presidenttiehdokkaat ovat itse tuoneet esille arvojohtajana toimimisen tärkeyttä.

Mutta mitä arvojohtajuus merkitsee? Omien poliittisten kantojen esiintuomista vai kansallisen yhtenäisyyden korostamista?

Arvojohtajan lisäksi presidentti-instituutioon kohdistuu myös lukuisia muita odotuksia ja mielikuvia. Milloin puhutaan kansakunnan keulakuvasta, milloin presidentin roolista sovittelijana.

Presidentinvaalikampanjoissaan ehdokkaat ovat korostaneet – presidentti Sauli Niinistöön viitaten – toimivansa ’unilukkareina’. Mutta eivät Niinistön talouspoliittiset ulostulot ole kaikkia ilahduttaneet. Kansansuosio voi houkuttaa presidenttiä kommentoimaan hallituksen toimia. Ja se puolestaan voi hankaloittaa yhteistoimintaa hallituksen kanssa.

Presidentin rooli seuraavaksi kuudeksi vuodeksi

Osa presidentti-instituution sisäinrakennetusta suosiosta todennäköisesti siirtyy perintönä seuraavalle presidentille. Instituution jossain määrin symbolinen luonne ja tiukassa olevat mielikuvat presidentin roolista ylläpitävät presidentin suosiota ja suojelevat kulloistakin presidenttiä.

Poliitikot pyrkivät usein saamaan linjauksilleen tukea julkisesta mielipiteestä. Suosiolla saatetaan jopa oikeuttaa vahvempaa vallankäyttöä.

Vallan liiallinen keskittyminen yhdelle henkilölle voi kuitenkin olla demokratian kannalta vaarallista. Tällaisia kehityskulkuja olemme nähneet maailmalla – mutta myös Suomessa Kekkonen presidenttikaudella. Korkea suosio voi heijastua myös presidentin varovaisempaan kohteluun niin poliittisten toimijoiden puolesta kuin mediassakin.

Suomessa on vallinnut toistaiseksi laaja puoluepoliittinen konsensus presidentin valtaoikeuksista. Perustuslaki määrittää kuitenkin vain vallanjaon oikeudelliset raamit.

”Presidentti ei saisi ryhtyä sooloilemaan.”

Käytännössä presidentti voi ottaa sen vallan mikä hänelle annetaan. [Niinistön ehdotus koronanyrkistä](#) torjuttiin määrätietoisesti hallituksen toimesta, mutta miten käy jatkossa? Puolustavatko kansanedustajat ja ministerit toimivaltaansa?

Presidentinvaaleja on käyty vakavissa tunnelmissa. Merkittävästi muuttunut ulkopoliittinen ympäristö vaikuttaa myös presidentin rooliin. Venäjän sota Ukrainassa ja Suomen Nato-jäsenyys ovat nostaneet presidentin profilia julkisessa keskustelussa ja poliittisilla areenoilla. [Nato-jäsenyyden on myös katsottu lisäävän presidentin tosiasiallista valtaa.](#)

Suomessa on painotettu turvallisuuspoliittista yksituumaisuutta. Yksituumaisuuden tulee kuitenkin nojata yhteisjohtajuuteen hallituksen kanssa. Presidentin on aina sovitettava kantansa yhteen hallituksen kanssa. Presidentti ei saisi ryhtyä sooloilemaan.

Kuusi, korkeintaan 12 vuotta kestävä toimikausi on pitkä aika missä tahansa poliittisessa tehtävässä. Tähän voi mahtua niin ristiriitoja hallituksen kanssa kuin harkitsemattomiakin kannanottoja, joilla on potentiaalia horjuttaa presidentin suosiota.

Maarika Kujanen

Maarika Kujanen on valtio-opin väitöskirjatutkija Tampereen yliopistossa.

Tapio Raunio

Tapio Raunio on valtio-opin professori Tampereen yliopistossa.

Tämän sisällön mahdollistaa Tampereen yliopisto.
Journalistinen päätösvalta on MustReadin toimituksella.

Tämä artikkeli on julkaistu Creative Commons CC BY-ND 4.0 -lisenssillä.

Tutustu muihin vapaan lukuoikeuden Akatemia-artikkeleihin

Piditkö artikkelista?

REKISTERÖIDY JA KOKEILE MUSTREADIA
14 PÄIVÄÄ MAKSUTTA

Keskustelu

Tätä juttua ei ole vielä kommentoitu.

